

Збірник програм курсів за вибором і факультативів зі світової літератури. 8–11 класи. Книга 1. Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією зі світової літератури Науково-методичної ради з питань освіти МОНУ (лист від 29.06.2010 р. №1.4/18-г-360) / За загальною ред.: Таранік-Ткачук К.В., Дворницької І.П. – Тернопіль: Мандрівець, 2011. – С. 201-219

Світова література в контексті світового мистецтва (від античності до романтизму)

9 клас

Курс за вибором

Автори:

Л. ІВАНОВА методист світової літератури Чернівецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

М. ГАВРИЛЮК - учитель-методист світової літератури Горішньовецької загальноосвітньої школи І—ІІІ ступенів Заставнівського району Чернівецької області

Пояснювальна записка

Згідно з Національною доктриною розвитку освіти, естетичне виховання є одним із пріоритетних напрямів державної політики.

Вивчення світової літератури як мистецтва передбачає розгляд загальних закономірностей розвитку різних видів мистецтва в їх тісному взаємозв'язку. Курс за вибором "Світова література в контексті світового мистецтва (від античності до романтизму)" має на меті розширити знання учнів, допомогти оволодіти основами різних видів мистецтва, показати спільні тенденції в їхньому розвитку та їх взаємовплив.

Сучасна концепція освіти передбачає нові підходи до навчання - потрібно навчити учнів самостійно здобувати знання, щоб потім вони могли адаптуватись у соціумі й творчо працювати. Оскільки вчитель працює над формуванням комунікативної і літературної компетенції, що базується на знаннях, уміннях пізнавального і творчого характеру, соціальних навичках, особливого значення набувають культурознавчі курси, які формують читацьку та мовленнєву культуру. Показ зв'язку літературних напрямів і течій з естетичним пошуком інших видів мистецтва передбачений культурологічною лінією - одним із трьох основних напрямів Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Програма курсу за вибором "Світова література в контексті світового мистецтва (від античності до романтизму)" розрахована на учнів 9 класів, які прагнуть зрозуміти взаємозв'язок літератури з іншими видами мистецтва.

Мета курсу - розкрити культурне тло доби, виявити взаємовплив різних видів мистецтва, допомогти школярам оволодіти мовою будь-якого з них. Ознайомити з найяскравішими художніми зразками; вдосконалювати навички аналізу художнього твору, вміння співвідносити його з шедеврами інших видів мистецтва; сприяти всебічному розвитку, духовному збагаченню.

Завдання курсу за вибором:

долучати учнів до найвизначніших надбань світового мистецтва;
поглибити вивчення літератури за допомогою різних видів мистецтва;
розширити словниковий запас, підвищити мовленнєву культуру учнів;
розвивати вміння аналізувати та оцінювати культурні явища різних епох;
розвивати художньо-образну пам'ять, творчі здібності;
виховувати у школярів любов до мистецтва, розвивати естетичний смак;
виховувати толерантне ставлення до інших поглядів, почуття гідності та високі моральні цінності

Програма побудована за такими принципами:

- історизму;
- пріоритету загальнолюдських цінностей;
- доступності;
- послідовності;
- урахування міжпредметних зв'язків;
- контекстного розгляду літературних явищ;
- вивчення літератури як мистецтва слова.

Головним об'єктом вивчення на заняттях є літературні тексти та твори інших видів мистецтва. На заняттях учителю бажано використовувати новітні технології, інноваційні методи та прийоми, що

сприятимуть формуванню вдумливого читача із власним розумінням взаємовпливів різних видів мистецтва.

Програма передбачає такі розділи:

Вступ (1 год);

Розділ I. Античне мистецтво (4 год);

Розділ II. Мистецтво Середньовіччя (4 год);

Розділ III. Мистецтво доби Відродження (6 год);

Розділ IV. Бароко і класицизм в європейському мистецтві (6 год);

Розділ V. Мистецтво доби Просвітництва (8 год);

Розділ VI. Романтизм у мистецтві (5 год);

Підсумок (1 год).

Всього - 35 годин.

Автори пропонують орієнтовне календарно-тематичне планування, до якого вчитель може вносити зміни та доповнення.

9 клас

35 годин на рік (1 год на тиждень)

К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Вступ		
1	Мистецтво та його роль у житті людини і суспільства. Види і мова мистецтва. Взаємозв'язок і взаємовплив різних видів мистецтва.	Учень (учениця): <ul style="list-style-type: none"> • пояснює особливості мистецтва та його видів, взаємозв'язок різних видів мистецтва; • розпізнає види і жанри мистецтва; • пояснює роль мистецтва і культури у формуванні світогляду.
Розділ 1. Античне мистецтво		
4	Античність - колыска європейської культури. Ранньогрецька культура УІІ-УІ ст. до п. є. Міфи як скарбниця духовного досвіду та людського світогляду. Вплив творчості Гомера на розвиток світової літератури. Давньогрецький театр . Есхіл, Софокл, Еврипід - корифеї античної трагедії. Міфологічна основа в трагедії Софокла "Цар Едіп" . Майстерність драматурга в сюжетній побудові твору. Аристофан - неперевершений майстер політичної комедії. Пластичні види мистецтва Давньої Греції. Скульптура . Парфенон -архітектурне диво античного світу. Роботи Мірона, Фідія, Поліклета. Архітектура епохи еллінізму (Гелікарнаський мавзолей, храм Артеміді в Ефесі). Вплив еллінізму на римську ідеологію. Римська архітектура та скульптура .	Учень (учениця): <ul style="list-style-type: none"> • називає найвидатніших митців античності та їхні основні твори; • розпізнає види і жанри античного мистецтва; • характеризує художньо-образний зміст творів; • висловлює особисті враження, отримані під час роботи з репродукціями шедеврів мистецтва; • пояснює особливості античної культури на прикладі вивчених творів.
Розділ II. Мистецтво середньовіччя		
4	Література . Твори середньовічного епосу - видатні пам'ятки світової культури. Міська література. Популярність жанру віршованої новели (фабліо, шванки). "Роман про Лиса",	Учень (учениця): <ul style="list-style-type: none"> • називає найвидатніші пам'ятки європейської середньовічної культури;

	<p>"Роман про Троянду". Рицарський куртуазний роман "Трістан та Ізольда". Втілення божественного начала в середньовічному живопису та архітектурі. Романський стиль в архітектурі Західної Європи (Пізанський собор, церква Петра і Павла в монастирі Клюпі тощо, феодальні замки). Готичний стиль в архітектурі: внутрішній декор готичного храму ~ скульптура, шпалери-мільфлери, вітражі (собор Паризької Богоматері, Реймський собор, Вестмінстерське абатство, Міланський собор тощо). Готичний стиль у книжковій мініатюрі. Мініатюри братів Лімбургів. Середньовічний фарс як предтеча італійського театру Відродження. Середньовічний живопис. Пітер Бретель Старший "Битва Масляниці й Посту".</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розпізнає види і жанри середньовічного мистецтва; • характеризує художньо-образний зміст творів; • висловлює особисті враження, отримані під час роботи з творами.
Розділ III. Мистецтво доби Відродження		
6	<p>Гуманізм ренесансного мистецтва. Живопис. Леонардо да Вінчі (1452-1519) - один із найвидатніших діячів італійського Відродження. Творчість Рафаеля Санті (1483-1520). "Сікстинська мадонна". Мікеланджело Буонаротті (1475-1564). Скульптурна та архітектурна спадщина митця. Скульптурні шедеври Донателло (Донатто ді Нікколо ді Бетто Барді). Особливий світ художніх образів Сандро Боттічеллі (1445-1510). Оптимістичний світогляд у творчості Тиціана (1477-1576). Зображення внутрішнього світу людини в живопису Пітера Пауля Рубенса (1577-1640), Рембрандта (1606-1669). Фантасмагорії Ієроніма Босха (1460-1516). Миттєва правда в живопису Альбрехта Дюрера (1471-1528).</p> <p>Архітектура. Капела Пацці у Флоренції (архітектор Ф. Брунеллескі), собор Святого Петра в Римі (архітектор Д. Браманте), вілла Ла-Ротонда у м. Віченца (архітектор/! Палладіо), замок Шамбор, палац Лувр, особливості архітектури Північної Європи: ратуші, будинки бюргерів, ремісників тощо.</p> <p>Література. Франсуа Рабле (1494-1553) та його сатирично-філософський роман "Гаргантюа і Пантагрюель". Велич людини у творчості Вільяма Шекспіра. Трагедія "Король Лір".</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає найвидатніших митців Відродження та їхні основні твори; • розпізнає види і жанри мистецтва Відродження; • характеризує художньо-образний зміст творів; • висловлює особисті враження, отримані під час роботи з творами; • пояснює особливості культури Відродження на прикладі вивчених творів.
Розділ IV. Бароко і класицизм у європейському мистецтві		
6	Відображення трагічного роздвоєння між гуманістичними мріями та релігійним	Учень (учениця):

	<p>благочестям; мотив відчаю від усвідомлення людського безсилля у літературі бароко. <i>Lone de Vega</i>.</p> <p>Живопис. Дієго Веласкеса ("Кузня Вулкана", "Венера з дзеркалом", "Портрет Олівареса на коні", "Сніданок" та інші картини).</p> <p>Стиль бароко в архітектурі (творчість Л. Берліні, Ф. Борроміні, Г. Гваріні, Растреллі; собор Святого Петра в Римі, Смольний собор і монастир, Воронцовський палац, Петергоф, палац в Царському Селі у Петербурзі, Андріївська церква у Києві).</p> <p>Українське бароко (І. Вишенський, М. Смотрицький).</p> <p>Класицизм - провідний напрям у європейському мистецтві XVII ст. Версаль - взірць класичного садово-паркового мистецтва та архітектури. Література. Жанр трагедії в творчості Жана Расіна (1639-1699) та П'єра Корнеля (1606-1684).</p> <p>Класицизм у російській літературі. Творчість <i>Михайла Ломоносова</i>, поетичне новаторство ("Ода па взяття Хотина", "Вечірні роздуми", "Розмова з Анакреонтом"). Поезія <i>Гавриїла Державіна</i> ("Снігур", "Пам'ятник").</p> <p>Живопис. Жанр портрета в творчості Дмитра Левицького (1735-1822).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • називає найвидатніших митців бароко, класицизму та їхні основні твори; • розпізнає види і жанри мистецтва бароко, класицизму; • характеризує художньо-образний зміст творів; • висловлює особисті враження, отримані під час роботи з творами; • порівнює втілення ознак бароко, класицизму в творах різних видів мистецтва.
Розділ V. Мистецтво доби Просвітництва		
8	<p>XVIII століття - доба культу розуму.</p> <p>Література. <i>Вольтер</i> (Франсуа Марі Аруе). Філософська повість "Кандід". Просвітницька утопія. Просвітницький реалізм у російській літературі.</p> <p><i>Денис Фонвізін</i>. Риси класицизму та реалізму в комедії "Недоросток". Особливості драматургії <i>Олександра Грибоедова</i> в п'єсі "Лихо з розуму".</p> <p>Живопис.</p> <p>Жан-Батіст Сімеон Шарден. Вишуканість і строга простота – ознаки мистецтва Ж.-Б. Шардена. Картини "Прачка", "Мідний бак". Натюрморт "Атрибути мистецтва".</p> <p>Просвітницький класицизм у творчості Жака Луї Давіда. "Клятва Гораціїв", "Брут".</p> <p>Перехід Ж. Л. Давіда до реалізму в період Великої французької революції. "Смерть Марата".</p> <p>Творчість Івана Нікітіна та Федора Рокотова. Скульптурні портрети Ф. Шубіна. Архітектурний комплекс Києво-Печерська лавра. "Технічне диво" Йоганна Готтфріда Шеделя - дзвіниця Києво-Печерської лаври.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає найвидатніших митців доби Просвітництва та їхні основні твори; • розпізнає види і жанри мистецтва доби Просвітництва; • характеризує художньо-образний зміст творів; • висловлює особисті враження, отримані під час роботи з творами; • пояснює особливості культури доби Просвітництва на прикладі вивчених творів.

	<p>Музика. Народні витоки творчості Йоганна Себастьяна Баха. Поліфонізм музики композитора. Релігійна тематика в його творчості. Вольфганг Амадей Моцарт — реформатор опери. Просвітницький реалізм в опері "Одруження Фігаро". Симфонія № 40. "Реквієм" - найвизначніше гуманістичне творіння В. А. Моцарта. Дмитро Бортнянський — класик хорового мистецтва XVIII століття.</p>	
Розділ VI. Романтизм у російському мистецтві на початку XIX ст.		
5	<p>Історичні передумови виникнення романтизму. Естетичні принципи романтизму.</p> <p>Література. Багатогранність течій - психологічний романтизм {Василь Жуковський}, громадянський {Кіндрат Рилєєв}, філософський {Євген Баратинський}. Синтетичний характер романтизму в творчості Олександра Пушкіна. Бунтарський характер лірики Михайла Лермонтова. Романтичні традиції в творчості Миколи Гоголя. Цикл "Вечори на хуторі поблизу Диканьки".</p> <p>Музика. Творчість Михайла Глінки - початок нової епохи в розвитку російської музики. Балади і романси композитора на вірші російських поетів. Опера "Руслан і Людмила". Семен Гулак-Артемівський. "Запорожець за Дунаєм" - перша українська лірико-комічна опера, її національний народнопісенний колорит.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає найвидатніших російських митців-романтиків та їхні основні твори; • розпізнає види і жанри російського мистецтва романтизму; • характеризує художньо-образний зміст творів; • висловлює особисті враження, отримані під час роботи з творами; • пояснює особливості культури романтизму на прикладі вивчених творів.
Підсумки		
1	<p>Значення кращих здобутків мистецтва різних епох для культурного розвитку людства.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає авторів та твори, вивчені впродовж року; • повторює, узагальнює і систематизує матеріал, вивчений упродовж навчального року; • обґрунтовує власну думку щодо світового значення творів мистецтва.

Календарно-тематичне планування

№	Тема заняття	К-сть год.	Дата
1.	Вступ. Мистецтво та його роль у житті людини і суспільства. Види мистецтва. Взаємозв'язок різних видів мистецтва.		
2.	Античність - колыска європейської культури. Ранньогрецька культура УШ-УІ ст. до н. е. Міфи як скарбниця духовного досвіду та людського світогляду. Класифікація міфів. Основні цикли. Вплив творчості Гомера на розвиток світової літератури		
3.	Давньогрецький театр. Есхіл, Софокл, Еврипід — корифеї античної трагедії. Міфологічна основа трагедії Софокла "Цар Едіп". Майстерність драматурга в сюжетній побудові твору. Аристофан - неперевершений майстер політичної комедії.		

4.	Пластичні види мистецтва Давньої Греції (архітектура, скульптура). Парфенон - архітектурне диво античного світу. Роботи Мірона, Фідія, Поліклета.		
5.	Архітектура епохи еллінізму (Галікарнаський мавзолей, храм Артемиди в Ефесі). Вплив еллінізму на римську ідеологію. Римська архітектура та скульптура. Контрольна робота (тести).		
6.	Твори середньовічного епосу ~ видатні пам'ятки світової культури. Міська література. Популярність жанру віршованої новели (фабліо, швайки). "Роман про Лиса", "Роман про Троянду".		
7.	Рицарський куртуазний роман "Трістан та Ізольда". Історія створення, головні герої та ідеї твору. Творча робота.		
8.	Втілення божественного начала в середньовічному живопису та архітектурі. Романський стиль в архітектурі Західної Європи (Пізанський собор, церква Петра і Павла в монастирі Клоні, феодальні замки тощо).		
9.	Готичний стиль в архітектурі: внутрішній декор готичного храму - скульптура, шпалери-мільфлери, вітражі (собор Паризької Богоматері, Реймський собор, Вестмінстерське абатство, Міланський собор тощо). Готичний стиль у книжковій мініатюрі. Мініатюри братів Лімбургів. Середньовічний фарс як предтеча італійського театру Відродження. Середньовічний живопис. Пітер Бретель Старший "Битва Масляниці й Посту".		
10.	Гуманізм ренесансного мистецтва. Л. да Вінчі (1452-1519) - один із найвидатніших діячів італійського Відродження. Творчість Р. Санті (1483-1520). "Сікстиєвська мадонна".		
11.	Мікеланджело (1475-1564). Скульптурна та архітектурна спадщина митця. Скульптурні шедеври Донателло (Донатато ді Пікколо ді Бетто Барді).		
12.	Оптимістичний світогляд у творчості Тиціана (1477-1576). Зображення внутрішнього світу людини в живопису П. Рубенса (1577-1640), Рембрандта (1606-1669). Фантасмагорії І. Босха (1460-1516). Миттєва правда в живопису А. Дюрера (1471-1528).		
13.	Капела Пацці у Флоренції (архітектор Ф. Брунеллескі), собор Святого Петра в Римі (архітектор Д. Браманте), вілла Ла-Ротонда у м. Вінченца (архітектор А. Палладіо), замок Шамбор, палац Лувр, особливості архітектури Північної Європи: ратуші, будинки бюргерів, ремісників тощо).		
14.	Гуманізм у творчості найвидатніших представників літератури доби Відродження. Ф. Рабле (1494-1553) та його сатирично-філософський роман "Гаргантюа і Пантагрюель".		
15.	Велич людини у творчості В. Шекспіра. Трагедія "Король Лір". Самостійна творча робота (проект).		
16.	Відображення трагічного роздвоєння між гуманістичними мріями і релігійним благочестям; мотив відчаю від усвідомлення людського безсилля в літературі бароко. Л. де Вега. Обговорення фільму "Собака на сіні" (СРСР, 1977 р., реж. Ян Фрід).		
17.	Живопис Д. Веласкеса, ("Кузня Вулкана", "Венера з дзеркалом", "Портрет Олівареса на коні", "Сніданок" та інші картини). Жанр портрета в творчості Д. Левицького (1735-1822).		
18.	Стиль бароко в архітектурі (творчість Л. Берніні, Ф. Борроміні, Г. Гваріні, Растреллі; собор Святого Петра в Римі, Смольний собор і монастир, Воронцовський палац, Петергоф, палац в Царському Селі в Петербурзі, Андріївська церква у Києві). Українське бароко (І. Вишенський, М. Смотрицький).		

19.	Класицизм - провідний напрям у європейському мистецтві XVII ст. Версаль - взірць класичного садово-паркового мистецтва та архітектури.		
20.	Жанр трагедії в творчості Ж. Расіна (1639-1699) та П. Корнеля (1606-1684) (п'єси на вибір учителя).		
21.	Класицизм в російській літературі. Творчість М. Ломоносова, поетичне новаторство ("Ода на взяття Хотина", "Вечірні роздуми", "Розмова з Анакреонтом"). Поезія Г. Державша ("Снігур", "Пам'ятник").		
22.	Вольтер (Франсуа Марі Аруе). Філософська повість "Кандід". Просвітницька утопія.		
23.	Просвітницький реалізм у російській літературі. Д. Фонвізін. Риси класицизму та реалізму в комедії "Недоросток".		
24.	Особливості драматургії О. Грибоедова в п'єсі "Лихо з розуму". Творча робота.		
25.	Просвітницький реалізм в образотворчому мистецтві. Ж. Шарден. Картини "Прачка", "Мідний бак". Натюрморт "Атрибути мистецтва". Вишуканість і строга простота - ознаки мистецтва Ж. Шардена. Просвітницький класицизм у творчості Ж. Л. Давіда. "Клятва Гораціїв", "Брут". Перехід Ж. Давіда до реалізму в період Великої французької революції. "Смерть Марата".		
26.	Творчість І. Нікітіна та Ф. Рокотова. Скульптурні портрети Ф. Шубіна. Архітектурний комплекс Києво-Печерська лавра. "Технічне диво" Й. Г. Шеделя - дзвіниця Києво-Печерської лаври.		
27.	Народні витоки творчості І. С. Баха. Поліфонізм музики композитора. Релігійна тематика в його творчості. Д. Бортнянський - класик хорового мистецтва XVIII століття.		
28.	В. А. Моцарт - реформатор опери. Просвітницький реалізм в опері "Одруження Фігаро". Симфонія № 40. "Реквієм" - найвизначніше гуманістичне творіння В. А. Моцарта.		
29.	Історичні передумови виникнення романтизму. Багатогранність течій: психологічний романтизм (В. Жуковський), громадянський (К. Рилєєв), філософський (Є. Баратинський).		
30.	Синтетичний характер романтизму в творчості О. Пушкіна. Бунтарський характер лірики М. Лермонтова.		
31.	Романтичні традиції в творчості М. Гоголя. Цикл "Вечори на хуторі поблизу Диканьки".		
32.	Творчість М. Глінки - початок нової епохи в розвитку російської музики. Балади і романси композитора на вірші російських поетів. Опера "Руслан і Людмила".		
33.	С. ГулакАртемівський. "Запорожець за Дунаєм" - перша українська лірико-комічна опера, її національний народнопісенний колорит.		
34.	Захист реферативних робіт, мультимедійних проєктів.		
35.	Значення кращих здобутків мистецтва різних епох для культурного розвитку людства.		

Література

1. Варшавський А.В. Долі шедеврів. - К., 1988.
2. Гаврюшенко О. А., Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія культури: Навч. посіб. / Наук. ред. Шейко В. М. — К.: Кондор, 2004. - 763 с

3. Миропольська Н. Є. Белкіна Е. В., Масол Л. М., Оніщенко О. І. Художня культура світу. Європейський культурний регіон. Навчальний посібник. — К-: Вища школа, 2001. — 191 с
4. Алыпваг А. А. Бетховен. — М., 1977.
5. Артамонов С. Д. Вольтер и его век. — М., 1980.
6. Асафьев Б. В. М. И. Глинка. - Л., 1978.
7. Васина-Гроссман В. А. Михаил Иванович Глинка. — М., 1979.
8. Верещагина А. Р. Художник, время, история. Очерки русской живописи XVIII - начала XX в. — Л., 1973.
9. Дьяконова Н. Я. Английский романтизм. — Л., 1978.
10. Иванов А. Б. Рассказы о русских художниках. — М., 1988.
11. Искусство: Живопись. Скульптура. Графика. Архитектура. — М., 1987.
12. Кузнецов В. Н. Франсуа Мари Вольтер. — М., 1978.
13. Левашова О., Келдыш Ю., Кандинский А. История русской музыки. — Т. 1 (от древнейших времен до середины XIX в.). -М., 1973.
14. Людвиг Э. Гете. - М, 1965.
15. Маймин Б. А. О русском романтизме. — М., 1975.
16. Морозов С. А. Бах. - М., 1975.
17. Муравьев В. С. Джонатан Свифт. - М., 1968.
18. Орлов О. В., Федоров В. И. Русская литература XVIII века. — М., 1973.
19. Понова Т. В. Зарубежная музыка XVIII - начала XIX в. — М., 1976.
20. Розеншильд К. История зарубежной музыки. — Вып. I. — М., 1978.